

Trzy rozumienia pogranicza

Rafał Drozdowski¹

Link do artykułu:

http://pogranicze.uni.opole.pl/biblioteka/docs/tom2/drozdowski_t2n1.pdf

Standard cytowania (APA):

Drozdowski, R. (2014). Trzy rozumienia pogranicza. *Pogranicze. Polish Borderlands Studies*, t. 2, nr 1, s. 49.

Oczywiście, kategoria pogranicza ma w socjologii swoje ugruntowane i dla większości socjologów oczywiste miejsce dzięki istnieniu **socjologii pogranicza**, która opiera się – mówiąc w wielkim skrócie – na założeniu, że pogranicze, będąc pojęciem geograficznym, jest również specyficznym obszarem społeczno-kulturowym i ekonomicznym. Z punktu widzenia socjologii pogranicza pogranicze (i pograniczność) to zatem bardzo konkretny przedmiot badań – interesujący przede wszystkim z uwagi na sposoby mieszania się z sobą (i konflikto-wania się) określonych cech wyznaczających tożsamość sąsiadujących z sobą obszarów.

Po drugie, kategoria pogranicza coraz częściej pojawia się w nowej i najnowszej socjologii wraz ze wzrostem zainteresowania socjologów *Border Theory*. Teoria interesująca się (w dodatku w kontekście tak ważnych i żywo dyskutowanych problemów jak dyskryminacja, wykluczenie społeczne czy postkolonializm) granicą, przekraczaniem granic, sztywnością/przepuszczalnością granic, wyznaczaniem/rozmazywaniem granic, zaś w końcu „szarymi strefami” mieszania się różnych wpływów, wzorów i logik, musi być siłą rzeczy zainteresowana również kategorią pogranicza. I rzeczywiście jest.

Pogranicze funkcjonuje dziś zatem w naukach społecznych na trzy sposoby. Po pierwsze – jako przedmiot badań. Po drugie – jako kategoria-metafora. I po trzecie – jako kategoria analityczna. Problem w tym, że badania pogranicza są coraz mniej oryginalne (co nie znaczy, że nie są potrzebne). Z kolei narracje socjologiczne, w których pogranicze zredukowane zostaje do rangi kategorii-metafory grożą – paradoksalnie – odwróceniem naszej uwagi od wielu autentycznych problemów i dylematów występujących na realnie istniejących pograniczach.

Być może najbardziej obiecująca jest więc ostatnia, trzecia sytuacja. Pogranicze traktowane jako „poręczna”, potencjalnie inspirująca kategoria analityczna wydaje mi się bardzo dobrze nadawać się do opisu coraz bardziej hybrydalnego świata społecznego.

1 Prof. Rafał Drozdowski – dyrektor Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.